

Asia: VN/335/2019

Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunnonantajan lausunto

Kalatalouden Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua vesilain tarkistamistyöryhmä mietinnöstä. Tässä lausunnossa esitetyn lisäksi pyydämme huomioimaan jo arviomuistiosta (VN/335/2019) annetussa lausunnossa esitetyt huomiot. Kalatalouden Keskusliitto on julkisuudessa ilmaissut tukevansa vesilain muuttamista uusien kalatalousvelvoitteiden lisäämistä mahdollistavalla tavalla. Hanke on osa toimenpidekokonaisuutta, joiden tarkoituksena on elvyttää kansallisia vaelluskalakantoja ja Kalatalouden Keskusliitto katsoo, että toimet tukevat tavoitetta kiireellisesti pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, etenkin jo monilta osin vaarantuneiden vaelluskalakantojen osalta.

Vaikka nykyinen vesilaki sisältää säännökset vesitalouslupaun sisältyvän kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun sekä lupamääräysten muuttamisesta, sen ei voida katsoa olevan sopuosinnassa esimerkiksi vesipuitedirektiivin soveltamisesta johtuvien velvoitteiden kanssa. Vesilain edellytykset, joiden nojalla lainvoiman saaneen vesitalouslupan määräksiin voidaan jälkikäteen puuttua, ovat tästä näkökulmasta aivan liian tiukat, kun taustalla on pelkästään vesilain mukainen intressivertailu. Voimassa olevaa lainsäädäntöä on muun muassa näistä lähtökohdista pidettävä epätyytyttävänä erityisesti niin sanottujen nollavelvoitelaitosten osalta, joihin kohdistuvien hankkeiden edistäminen on käytännössä osoittautunut mahdottomaksi ilman luvanhaltijan myötävaikutusta.

Tavoitetta tarkistaa vesilakia siten, että kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu voitaisiin jatkossa nykyistä helpommin liittää lainvoiman saaneeseen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei entuudestaan sisälly, voidaan Kalatalouden Keskusliiton näkökulmasta pitää kalastuslain ja sen puitteissa toimivien tahojen tavoitteiden toteutumisen kannalta hyvinkin tärkeänä. Vaikutukset eivät rajoitu vain välittömästi vaellusesteen liittyvään vesimuodostumaan, vaan vaikutukset leviävät paljon laajemmalle. Hankkeen jatkovalmistelun yhteydessä on Kalatalouden Keskusliiton näkemyksen mukaan ehdottomasti pidettävä kiinni, että aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toimintavastuun vaelluskalakantojen elinolosuhteiden turvaamishankkeiden toteuttamisesta tulisi lähtökohtaisesti kuulua hankkeesta vastaavalle taholle. Mietinnössä esiintyvissä käsitteissä ilmenee tietyiltä osin tarkentamisen ja terävöittämisen tarvetta. Nyt käytettävää nollavelvoitelaitos – käsitettä tulisi tarkentaa ainakin siltä osin, että se kattaisi niin nykytiedon valossa alimitoitettun

kertaluontoisen korvauksen laitokset kuin ne laitokset, joiden joihin liittyy vain kalataloudellinen tarkkailuvelvoite. Sopimalla aikana ratkaistut tilanteet, luvanhaltijoiden eriytyminen eri tahoille ja muut vastaavat erityistilanteet vaativat erityistä huomiota jatkovalmistelussa.

Kun esitetty sääntely koskisi vesivoimalaitoksia, jotka muodostavat käytännössä merkittävän vaellusesteen huomio kiinnittyy kahteen asiaan. Sääntely koskisi vain vesivoimalaitoksia, eikä mahdollisia muita esteitä. Muiden vesirakentamisesta muodostuneiden esteiden osalta voisi kuitenkin olla saavutettavissa huomattavia hyötyjä ja parhaassa tapauksessa hyvinkin kustannustehokkaasti. Merkittävyysvaatimus noista myös kynnystä tilanteissa, jossa voimalaitoksen aiheuttamaa haittaa on pyritty vähentämään, mutta toimet eivät ole nykytiedon valossa riittävät.

Työryhmä valinta jättää kvalifiointi pois luvan avaamisen edellytyksistä, voidaan pitää hyvin perusteltuna. Lisäksi Keskusliitto pyytää kiinnittämään erityistä huomiota, ettei luvan avaamisen kynnyksen nostavia käytänteitä annettaisi päästää ohjaamaan soveltamiskäytäntöä. Tätä tarkoitusta varten jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota seurannan järjestämisen tarpeeseen heti uuden lainsäädännön tultua voimaan.

Hyötyjen, haittojen ja edunmenetysten arvioinnin osalta olisi jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota, koska ilman riittävää tietopohjaa yksittäisten kohteiden lupaehtojen tarkastaminen tulee muodostumaan kovin hankalasti läpivietäväksi prosessiksi, johon kalatalousviranomaisten resurssit tulevat hupenemaan. Kun tähän yhdistetään ilmeinen tarve vesitalouslupien määräaikainen tarkastaminen vesipuitedirektiivin sitovien normien näkökulmasta, on edessä toimintaympäristön muutos. Tämä vaatisi niin kalatalousviranomaisten resurssien vahvistamista kuin kalatalouden tuottaman taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen lisäarvon tunnistamiseen luotuja välineitä, jossa hankalasti rahassa laskettavat arvot saadaan näkyviksi. Muutoin edessä on tilanne, ettei muutoksia lupiin lähdetä hakemaan resurssien puutteen ja prosessien heikkojen menestymisedellytysten takia.

Kalataloushaitan käsitettä on syytä tarkastella laajasti, niin ekologinen kuin sosiaalinen kestävyys huomioiden. Ilman näitä huomioita ei päädytä korvaamaan haittaa tavalla, joka huomioi niin muiden vesialueiden omistajien omaisuudensuojan ja toiminnanharjoittajan vastuun ympäristöperusoikeuden toteutumisesta. Ehdotuksesta aiheutuvien velvoitteiden suhteessa uudistuksessa esitettävillä keinoilla saatavaan hyötyyn nähden, tulee huomioida sääntelyn sosiaalisen hyväksyttävyyden näkökulmasta myös se, ettei voimassa olevan oikeuden nojalla olisi mahdollista saada lupaa vastaaville vesivoimarakentamiselle. Omistusoikeuden sisältöä ei voida arvioida puhtaasti kohteen luvanmyöntämisen hetken normien pohjalta, vaan tunnistettava oikeudellisen ympäristön tosillisesti luovan sisällön siinä hetkessä, kun lupa tulee uudelleen arvioitavaksi.

Tiivistetysti lainsäädäntätoimille saadaan tarvittava vaikuttavuus vain jos sen soveltamisen kohteet kattavat tarpeeksi suuren joukon, prosessiin osallistuvat tahot ovat riittävästi resursoituja ja veloitteet ottavat niin tutkinut tiedon kuin kalatalouden kestävä toimintaedellytykset huomioon.

Rasmus Åkerblom 31.5.2023

Kalatalouden Keskusliitto

Åkerblom Rasmus
Kalatalouden Keskusliitto